

המחנה

עתו שבועי

לכל עניני דהיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

כאשכנז:

לשנה 7 כתרין

בירר הארצית:

לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.

האדרסה לכית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השמחה.

ברכת מו"ט חצי הכתר, בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 חלר.

מכתבם בלתי חפשי לא יתקבל.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעלות.
המשנה מקימו עליו להודיעני מיד לא
רק שם מקימו החישי, כי אם גם שם
מקימו הקדום.

מחיר שני אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 24 Lutego 1905.

גליון ח

הראשון, י"ט אדר תרס"ה.

את התכונות האלה ע"י בריאת תוכן מן השארית
הניתרה באופן מתאים להן, לפתחן ולסגלן ליצירת
תרבות, ולפתח בשלר עמנו נשמה לאומית אמיתית,
נשמה עם „אני“ גרוש ונאה. ואז אם נשתול את
המטע הזה במזרח, בארץ הירדן והפרת, אז ישגשג
ויפרח וימלא כל פני תבל תנובה דשנה ורעננה
של התרבות היהודית. הלשון בכלל אינה עושה
לאום. שני קבוצים שונים, אם יש להם לשון
משותפת, אז לא מוכה עוד ששני הקבוצים האלה
הם בני אומה אחת. הלשון, אף שבקרב התגבשו
המושגים, הרגשות, האופי וההסתכלות של אומה
עם ככל זאת, אם יפרד עם אחד ויתחוו ממנו
שני קבוצים חדשים עם מסורות עצמיות, אז הלשון
האחת לא תקשרן, כי מליה ומבטאיה השתנו
בתנכם עם התפתחות הקבוצין ויקבלו איזה גוון-מושג
חדש. רק אצל עם, שמסורות משותפות מאהדות
את חלקיו, ומסורות עצמיות מיוחדות להחלקים
עוד לא נולדו במדה מרובה, אז יש להלכין ערך
גדול, למרות התפור העם. היא מחזקת את העם,
למען שמרו מאבוד את החוט המאחה את אישיו.
לנו היהודים, המפורדים ומפורדים ככל אפשרי
תבל, לשון משותפת — הלשון היהודית (הזרנגון).
היא הדבק, המקשר ומאמין את השארית המצננה
של אחרות לאומית, ומונע את השררות הרחבות,
לכל יתמוגנו עד נמירא. ישנם ציונים שונאי היהדות
בלכם, שכל מנמנם היא לנשוש את היהדות הנוכחית
ומקדישים מלחמה נגד הלשון הזאת ובחלים בה
בתור מוזיקה להלאומות, נטל זה, מכוונר, ועל מקומה

קבוצין שהתכונות בוראות לו תוכן משותף,
תרבות מיוחדת, והתרבות הזאת רוכסת ומאחה
את כל פרטין בלעדי זאת, בלעדי חבל מאנה,
איננו עם, כי-אם קבוצין יחידים, שבזמן מוקדם או
מאוחר יתפרדו ויתפרטו עם סגולותיהם ויאבדו
בתוך עמים אחרים, בהיות שוונם רק מקרי. כאשר
יחסר להם חומר משותף לכלם, אז התפוררותם
והתחברותם עם תרבויות אחרות מוכרחת. אף
לשכמים פראים נודדים יש הגדות, יש שירים,
שכל דור ודור מוסיף עליהם ומשכיחם והקשר
הזה הוא אצלם לאומיות. הלאומות איננה תכונות
משותפות לבד, אף לא תמיד לשון משותפת,
כי-אם מסורה הגדות מקובלות, רגשויים משותפים —
תרבות כללית לכל העם. הקרואטים והסרבים מדברים
בלשון אחת, ובכל זאת הם שני עמים נבדלים.
מפני שתי מסורותיהם, וכן נראה גם בלגים והרנים.
לנו נשאר מכל תכן לאומותנו רק מעט קט.
ואף על פי שהתפתחות לאומית, הקולעת למטרה
ידועה, של יותר ממאה דורות הטביעה עלינו חותמה
המיוחד והצורה היסודית לא תשמש במהרה, ככל
זאת, אם החומר, שהחזיק והגביר את היחידות
נתרוקן, והשפעת זרים ככל עצמה, ככל כבדה
הכמותי תעמול לשרשה, אז לאט לאט תפתח חזות
ההטבעה הגזעית ורסיסי הרשפים הלוחשים של
הרוח היהודי, הנעלמים ונדרמים בתוך התכונות,
ידעכו ויכבו אחר מספר דורות, כאטומים נפרדים
ימסו ואז ימוש ויתם אף זכר יהודים מן ההיים.
על הלאומיים, שהדויה שלהם תחית הלאום, לחזק

תחית העם היהודי.

(המשך)

המגמה הראשית של הציוניים האמתים,
הלאומיים כמלוא מוכן המלה, ההפצים בתחית לאום
בתור לאום, צריכה להיות, להכיר מהות רוח עמנו
ויצירותיו, לחפש אחרי התכונות והסגולות הלאומיות,
המשותפות לכל העם, לכל הצבור היהודי, לסגן את
כל המשאות הזרים, שהכבדה עלינו הגלות, למען
מצא בהם דבר לאומי; עליהם לשית עיניהם לכל
מה שנמצא אצל היהודים כלי תשומת לב לשרשן,
לכנה ולבקר, אם הוא מוכשר להתפתחות, אם
אינו מוזק לגדול סגולות אחרות יותר מעולות
להתקדמותן, אם יש בכחו להשניא את חילנו
הלאומי. את כל בעל כשרון עלינו להעיר, לטפל
בתכונותיו היהודיות ולטפחן, להשתמש בכחו בתור
חומר לתרבותנו העתידית. ככל איש, שיצא מנוע
ישראל, בין שהוא יהודי מהזיק באמונתו ועמו
זכין שהוא אפילו מומר, עוזב עמו ודתו, נמצאים
ברוחו ובספריו זיקים, אם גם לפעמים כהים, מהנפש
העברית, במהלך מושבותיו, בהשקפותיו ובאפיו
נראים ניצוצות, אם גם לא תמיד ברורים, מצורתו
הרוחנית, מישותו הלאומיות של עם ישראל. תחת
שערות תרבות נכרים, על שדה היהדות הקרה
נצין עוד אצל כל יחיד אותו הגרעין, שממנו
תתיד לצוין לאום עברי ולפרוח בזמן תחיתו. הצורה
הרוחנית אופי הנפש, פרצוף דומה, תכונות חיצוניות
משותפות, אינם עושים עוד לאום. לאום הגון רוא

המעטים בטרם תשאל. התהפצי לאכל רבקה'לה?
תשאל אותה כל אשה חפוגעת כה. אם יתנו לה
מעט חמים תאכל ותשתה בתאווה; בשר לא תאכל
אף בשבת, אינה רוצה להיות „בשרית“. רק במאכלי
חלב תתפרנס? שואלים אותה. „הש"י אוהב אדם
„חלב“ והיא שמחה ומגחכת, כי היא מאלה, שהש"י
אוהבם. „התול חוטף בשר“, היא מרברת אל עצמה
ומעקמת שפתיה. מפני סכין היא יראה. בראותה סכין
תכסה חרדה פניה, היא עומרת מרחוק ומפיקה מבטי
פחד, עד שתרהיב עוז בנפשה, תגש ותאחו בסכין
בשילי כנרה, בחררה תושיט אותו אל בעלת הבית
ותתחנן: „אנא הצפיני אותו אל תוך התבה“. „הסכין
לא יעשה לך כלום, שוטה!“ תרבר בעה"ב על לבה.
„סכין הוא גולן“ תענה וכל גופה רועד מפחד. במצאה
בעלת-בית עושה עבודה, תתן ידה עמה ותעזרנה.
העבודה החביבה לה היא כבוס בתנות ילדים. גם
לשפשף את הרצפה ולנקות את המנורות לכבוד שבת
ויו"ט הוא מושג לבה. „יש לה כה ידים“, אמרו
הנשים, אבל לא התכוננו, באינו התלהבות וחדות
העשה זאת. ויש עבודות, שהיא משתמטת מהן
באמתלאות שונות ואין מאמין לה ואין יודע את טעמה.
בער עבודתה יתנו לה אגורות אחרות. ואת האגורות
תשמור כבבת עינה. תקשרן בקצה מטפתה על ראשה.
יש שתצא מחוץ לעיר אל רחובות הנכרים עד

מעולם לא נשאה עיניה אליהם; שם מושב אלקים
ומפניו היא יראה מאד. ביום הוא מכיס עליה במכט
בוער כאש ובלילה היא מפור מעל ראשה אלפי זיקים
נעים ורועדים ונפשה תחרר חרדה קרש או הוא נגלה
עליה בענן כבד, המתפשט מעל הגנות, העצים והגדרות
ואימה חשבה נופלת עליה. רק רמטה תביט, על
האדרסה השחורה, על האשפה המגאלה, על הבצה
הנרפשה ואל תוך הבאר, אשר באמצע הרחוב. היא
מתצננת בבזין, אשר מסכים לכאר ורגליה יחפות
והיא משקפה אל המים בחררה, היא רואה שם את
בכואתה הנפכה, הראש למטה והיא מגחכת. אולי
תחשיב, כי בראותה את דמיתה במים איננה עוד
גלמודה כל כך בתבל. אצל הבאר מקום משכבה
על גבעת אשפה קטנה ולחה. לפעמים תחלוס והנה
היא נופלת אל המים, תיקץ בחררה ועצמותיה רועדות
והיא מתעטפת במטפתה ותולכת אל „ההקשר“
הפתוח גם בלילה, תשען שם אל הקור בקרן זוית
ותרם. ביום לא תשבותנה רגליה, כל היום היא
מתהלכת, תמוד את החוצות, כאותו היהודי הנצחי,
תבקר כל בית ואינה מתמהמה בשום מקום הרבה,
תקבל מה שנותנים לה ותרין הלאה. הכל הוככים
אותה, הכל מנסים לקרבה ולדבר אליה טובות. מעולם
לא דרשה דבר מאדם ולא נפלה למשא על שום
כריאה ובעבור זאת יאהבו אותה ויתנו לה צרכיה

פיריטון.

רבקה'לה המשוגעת.

(תרגום.)

רבקה'לה היא שמה והרחוב ביהה. מי היא?
י"ן באה? — אין איש יודע ואין הפץ לדעת. גם
זכר מהי נגלתה ברחוב בפעם הראשונה. והיא,
היא לא הגידה לאיש את מולדתה ואת מקום
צאה. וכנראה לא שמה גם היא לבה אל העבר ולא
היא בדברי ימיה הקדומים. הכל נעלם ממנה ולא
איר כל זכר במחיה. במעמקי אפל, בתהום נשירה
קעו ימי נעוריה ולא הופיע עליה אף יתר מרחוק.
לבה צעירה ויפה, אבל כבדה-און וערלה-שפתים
בהתלהבותיה, אף שלא מצאו בהן כל דפי.
שם עצב הפיקו עיניה, בודדה, אומללה הרגישה את
מה עלי תבל. צניעות, ענוה, הכנעה ומשמעת לזרים
שר היה לקרוא בכל הוי פניה; נשמה כשרה בכל
מיה. דירה רחבה והפשית היהיה לה — הרחוב
עדי הגדול, דירה עם כל צרכיה: ביה"כ, הקדש,
חץ ובאר... תחת השמים בלחה כל ימיה, אבל

נרות, מה זאת, רבקה'לה?" רבקה'לה צחקת ו
גלתה לו את סודה. ותגע בקצות מטפחתה, שם
לה שתי צרורות עבות ותוסף לשחוק, ובכל שבו
הלכה אל הרבנית ואל הגבאית ותשאל את פיהן,
די כסף לה, להחל כחכנת הארג למעיל ס"ה. בא
נמלא הסכום הדרוש הלכה הגבאית אתה אל החתן
ותבחר ארג-משי. הגבאית בקשה להמות לכה, לקנ
אדום והיא דחתה עצתה, רק כבחול חפצת.
הארג נשאה בחדות רבה אל כל מכירותיה, להרא
את אשרה ואת תפארת גדולתה. בלה עניה בוח
לא תשמח ככה כנגד החופה שלה. בבואה לע
עבודה תמסור את הארג אל בעלת הבית ותזהיר
להצפינו רק אל הארון. בלילה תצפינהו בארון הגבא
שם אין ילדים. שמירת הארג העסיקה אותה הן
מאד. פעם יצאה את העיר אל הגבעה הירוקה החב
לה ותציע את הארג ותבט אל הרקיע ואל ה
ופניה צהלים. "הוא" אוהב כחול, הן עשה לו
שמים כחולים. גם התורה תיפה תלבש מעיל כ
ושמחתה גדלה עד בלי גבול וכלכה דמתה, כי הש
והיער והגבעה והשדות וכל אשר עליהם ישמחו
וירננו, והאלנות הצעירים אומרים שירה. ותקם
אל התופרת. עמל רב היה לה, להמות את לב הש
להלביש את סה"ת את מעילה, שחד נתנה לו והנה
המליצה בעדה לפניו עד שמעה הכמחה, כי ב

היה אחד מגורמי המלחמה האיומה, כי גם הוא, כמו אלכסנדריו ובעזאבראזוב, עשה עסקים מזויים בקארעא ועל כן יעץ, לבלתי עשות רצון יפן ולבלתי עזוב את קארעא ואת מאגדשוריא, כי אם להלחם ולרשת את הארצות האלו.

תנועת המרידה ברוסיה. המרידה נעצרת ביד חזקה, אבל מהו ערך מנוחה באונם כזאת, יורנו הרצח המרני במוסקאוו. על אדות זכאים קטנים מודיעים עוד מווארשא ומסביבות לאדו. בבית-חרשת זה נהרגו י"ח איש, פה עשרה ופה י"ב. כווארשא המית הנציב מאה וחמשים איש ממנהלי הפועלים, בלי משפט ובלי פסק-דין. הפועלים מצדם ענו בהריגת פקיד צבא כסתר ועל שכמו הדביקו פתקא ועליה כהבת "נומר 1". בכתי חרשת רבים בווארשא ובערים אחרות עוד השכיחה בעצם תקפה, כל המלצרים כבתי המרוח שובתים. בכתי חרשת של היהודים הוציאו הפועלים אלפי רובל מיד כעליהם בהתראה, ואם לא יתנו יתנו. בפלכי הרום שובתים כל פועלי מסלות הברזל. ככל האוניוורסיטאות שובתים התלמידים, ובפולן שובתים גם כל הנמנויות. התלמידים לא ישובו ללמוד עד שהיה שם שפתם שלטת ולא יגדלו בעל ברחם לרוסים. ולמרות כל המקרים האלה עוברת הממשלה בשקידה את עבודה התקונים. לעשות סדרים ותקנות ישירות בכל מקצועות הנהגת הארץ וגם הפרלמנטיקה. — האיש שהרג את סרגאי נהפש מיד, אבל לא נודע מי הוא ומי חבריו. מפיו אי אפשר לשמוע דבר. — השכיחה פרצה גם במסלת הברזל ההולכת מווארשא לוויין. בבאקו, ובכל מדינות קאוקז, פרצה מלחמת אזרחים. הדחוכות מלאים דם, הין האזרחים נביו, הבתים בוערים באש והממשלה חסרת אונים היא להשקיט. — השמועות על אדות המרידה משונות כל כך והמקורות, שמשם הן באות, שונות כל כך עד שיש שנטיל ספק אף בשמועה הכאה בעתון גדול וחשוב. ה"צייט" הווינית מודיעה ע"ד אכזריות, שכמה לא נשמעה אף ברוסיה וזבח קשינוב כאן הוא נגדו. השומרים בווארשא ארכו על פועלים כחוף ויסחכום אל המשמר ושם הבום עד כדי התעלפות ואח"כ השליכו מעל המדרגות. למטה קבלום שוטרים אחדים ויהנו להם גם הם חלקם ובסוף שברו את זרועותיהם ואת שיקיהם וינקרו עיניהם בראשי חרבותיהם.

המלחמה. השמועות ע"ד השלום, שהתפשטו בימים האחרונים בדויות הן, ישנם אנשים רבי ההשפעה המשתוקקים לשלום והם מפיצים שמועות בזוהר, למען עשות בזה פרופגנדה לחפץ השלום, אבל הממשלות, אשר הדבר בידן, אינן חושבות ע"ד השלום לא באופן רשמי ולא בדרך צדדי. בימים הקרובים תהיה עוד מלחמה גדולה על נהר הוון. — הגנרל גריפנברג והגנרל שטסל שבו משדה המלחמה. זה מספר על אדות מפלתו באשמת קורופטקין, ראש שרי הצבא, שלא אבה לשלוח מחילו לעזרתו וזה מספר על אדות גבורותיו למרות אשמת קורופטקין, שלא שלח מחילו לעזרתו. שניהם מעידים, כי אין לאל יד קורופטקין לנהל את המלחמה. ובכ"ז ישאד קורופטקין על מקומו. גם בזה נראה חסר עצה והכחשון על גסים, על העצבים ועל הפסילים של קדושי הרוסים. במקום הג' גריפנברג התמנה הגנרל קאולבארם למפקד המחנה השני. הדוים התחילו להוסיף לבצר את וולאדיבוסטוק. כי בעוד שבועות אחדים יהיה החוף חפשי מקרח ובודאי יבא צי יפן לצוד על העיר. — צי רוסיה השלישי הפליג לים ללכת למזרח.

על המצפה.

מדוע אין מקורות בספרותנו?

בספרותנו חסר עקר אחד גדול, שחסרנו מורגש מאד. בלעדי העקד הזה לא נוכל לציר לנו שום ספרות אחרת והוא: המקורות העברית. לשוא יתאוננו הסופרים על החסרון הזה ולשוא יעמלו לתקנו, הוא מעות, שלא נוכל לתקנו כל עוד ששפתנו לא

הרדיפות, הזבח והשרפות, אשר כקשו הרומאים ומלכי הצפון, להשמיד בהם את הנוצרים הראשונים. הזבח הגדול, שעשו שרי רוסיה במחנות הפועלים רק יקרב את הרמת קרנם ואת הגיעם לגדולה. — גם סרגאי אלכסנדרוביטש, דוד הצאר (אחי אביו) וגיסו, ידידו ויועצו, הלך אחרי המניסטרס ספיאנין ופלעהווע, הנציבוב בובריקוב ואנדריוב ברמי ימיו שאולה, בתור מענה על כל הרעה, אשר גדם לרוסיה ולבנותיה בנאותו ובזדונו. לאברים אברים נקרע בחוף לפני ארמנות הקרעמל, משגב כל מלכי רוסיה, אשר שמה בא לגור בימים האחרונים, כפחדו מפני מבקשי נפשו. לבו הגיד לו, כי כבר נתמלאה סאתו, כי בא יומו ולא האמין עוד בחיים, יוכל זאת לא שב מדרבו ולא חדל להשפיע על הצאר, לרדות בעם כחמה שפוכה, בחרב נטויה ובשבט הקווקס. הוא היה אבי העריצות ברוסיה, אבי כל הזדון, הלחץ והנאקות. כי אדם קשה היה מטבעו, רודף תענגים ואכזר. ומיום שמת אחיו אלכסנדר השלישי, שהיה רומה לו בתכונות נפשו וניקולאי רפה-הידים עלה על כסאו, היה סרגאי השליש בכל הארץ ומרוחו האציל על הקיסר ועל כל שריו ועבדיו, פקידיו, שופטיו ושומריו. היהודים הרגישו הרבה מאד את ידו החזקה. בשנת 1881, אחרי מלחמת טורקיא, בקר את ארץ ישראל ויוכנון את השפעת רוסיה בפלשתינה ועל פיו נאסר ליהודים לבוא לשבת בארץ אבותיהם עד היום הזה, כי בחצר מושלי רוסיה מביטים מאז על פלשתינה כעל מושבה רוסית, שאין בה ליהודים מדרך כף רגל. בשנת 1891 מנהו אחיו הקיסר לגנרל-גוברנר על מוסקאוו. בחדש מארץ התמנה ובחרש אפריל גרש מן העיר מוסקאוו שלשים ושנים אלף יהודים, בהם הוות ויולדות, זקנים וחולים, לא היתה חמלה לפניו, לא הועילו תחנונים ומליצות, גזרה יצאה מלפניו ואין לשנות ולא בא לשבת על מכון כסאו עד שיצאו כל היהודים מעירו ולא נשארו שם רק שמונת אלפים עשירים גדולים ומלומדים, ונשים זונות שהעיר צריכה להם. ומעשה בנערות יהודיות, שבקשו ללמוד במוסקאוו והודיעו לרשות, שהן זונות, ופעם אחת נודע לפוליציא על אחת שאינה זונה ויהתללו בה ויכחו ויגרשוה. תלמיד מובהק היה לפוביעדונסצו וואהב נאמן לכל פקיד אכזר ולחוף. גם אשתו, אחות הקיסרית, היא שונאת היהודים. — ידוע שגם אבי סרגאי, הקיסר אלכסנדר השני הומת במוהו בשוק ע"י בומבה. חמש פעמים נצל אלכסנדר ממות בידו דווחים ובפעם הששית נפל בידם. גם בעת ההיא היתה מרה נפש העם על רבבות בני האדם, שמתו לריק במלחמת טורקיא ועתה מרה נפש העם על רבבות המתים במלחמת יפן. סרגאי

והארג נסבך, בעץ החיים" ואשה העומדת אצל השבכה קוראת לרבקה'לה: נקדע מעילך! ורבקה'לה לא הביטה, לא יכלה עוד לראות, עיניה קמו ופתאם פרץ בכי גדול מפיה ותתפח כמו על מות בן יחיד, על אבדת עולם שלם, על קץ העולם ומלואו. הנשים נגשו לנחמה נסו לגעור בה — לריק, היא יצאה וידיה על ראשה וקול בכיה המיג כל לבות הנשים ותורדנה גם הן דמעות בסתר על שברה.

דרך חוצות מגאליים, אפלים ועצבים היא צועדת ענומה. תרחיק צאת מן העיר. שדות חשופים, חסרי כל צבע, נמשכים מזה ומזה ומסלול מלא רפש ומיט רטוב ועמוק באמצע והוא נמשך ונמשך עד האפלה העבה שם בקצה תבל... עומדים ובוכים הם האלנות הצעירים ביער השחור, ערומים ולחים הם מתנועעים בדוח הקר המתחזק לעקרים. הנבעה היפה מלוכלכה. ורבקה'לה עוברת על פניה, רצה היא הלאה, הלאה, ביחד עם העבים המצעים, המתרוצצים על הרקיע האפור. איפא יעמדו? איה מחוז חפצם?...

*

ימים רבים עברו, בלה החרף, בא האביב ורבקה'לה לא שבה, לא נשמע עוד דבר על אדותה, רק הגבאית והשמש זכרה, בראותם את מעילה. רבקה'לה שמה ותרוב ביתה.

ליפמאן לעווין.

חברות הקונסום לאברים, אשר איתם לא הושיע בהן וליהורים גזר מחיתם. הוא לקח מיד היהודים את נכסי הממשלה, שהיו הבורים להם, וישיכירם קצתם לאברים וקצתם לזרים מחוץ לארץ. בן שתתה אונגריא כוס אוסטריא. אחרי מפלת הברלים נפלה ירושתם לא רק ליד המפלגות הלאומיות, כי אם גם ליד המפלגה האנטיסמיטית. בן באוסטריא וכן עתה באונגריא בירת שאת. כי באוסטריא לא זכה עוד אנטיסמיט גלוי לשבת בראש כפרלמנט ומכ"ש להתמנות לראש המניסטריום ובאונגריא יהיה כן.

הנסיך הגדול סרגאי. המלת אימה יתרה, עול קשה וגזרות יתרות, כבדות מנשוא, גורמת פריקה בל עול, יציאה לתרבות רעה. עול קשה הניחה ממשלת רוסיה על יושבי הארץ, הגבילה את החיים החברתיים, הכבידה את צעדי האדם, סתמה את פיו מדבר, העצימה עינוי מקרוא, אסרה ידיו מכתוב, גזרה על האומות, לבלתי דבר בלשונן, על הדתות להצטמצם ולהרחמק ולהסתפק במועט, על העשוקים לבל ירימו קולם, על הכואבים לבל יכבו ועל אויבי עצה לבלתי הועץ; כל החומרות האלה הביאו את האנרכיה, את החוצפה, את המרידה הגלויה, המונות הקיסר תקרענה בחוף וכל גדולי המלוכה ירוטשו בראש הומיות. אסור לרבר בפה והמה מדברים ברעם מפיות כלי-הותח של הקיסר עצמו, אסור להתוכח, להתאונן ולקבול בפה והמה מתוכחים, מתאוננים וקובלים ברעש בומכה מהפוצצת תחת גלגלי מרכבותיהם של דוד הקיסר מניסטרס ונציבים. התקיפים קוראים בקול יריות קני-רובה והחלשים עונים בקול אדיר ומפרק של בומבה. התקיפים מפנים מדרכם אלפי עניים רעבים, נואשים ואמללים, אשר החיים והמות שקולים בעיניהם, והחלשים מפנים מדרכם את גדולי התקיפים, אדירי המלוכה, עמודי התור, שכל בנין שמת הממשלה נכון עליהם, אנשים שיש להם על מה ובשביל מה לחיות, אנשים השקודים כנגד רבבות אחרים. העריצות מלמעלה עוררה דשעה למטה, עברה יועם וחורן אף בלי גבול, אלה הם תולדות הזדון. צרה בללית, מצוקה כל צבור שלם מולידות גבורים, אשר שמם יזכר לדור דורים. גבורים באלה הולידה רשעת פוביעדונסצו, פלעהווע, סרגאי ומרעפוב ברוסיה. באבק-שרפה וכדורי עפרת זוממים שרי הפוליציא להעביר מן העולם את אלפי הפועלים הנרגנים ואינם יודעים, כי בעצם ידיהם המה בוראים גבורים, אשר ישמידו אות משמידהם וילחצו את לוחציהם. אוילים! לא למדו דברי הימים. אינם יודעים כי היד החזקה של עמי אירופה, המלוכה בכפה והשלטון בכל כדור הארץ ובכל היקום על פני האדמה, אשר לנצרות בדורות האחרונים, המה פרי

זו ילבש את סה"ת את מעילה. בשבת באה רבקה'לה אל עזרת הנשים, במחנתה אל קריאת החתן לעליה. והנשים דומות זו לזו: "רבקה'לה, מעיל חדש... ורבקה'לה מבקרת בשקידה בבית ה' ושואפת נחת ממעילה. היא נותנת שחד בכל שבוע לשמש, להלביש את סה"ת את מעילה. לפעמים הוא מבטיח ואינו עושה, אז תערב שמחתה ושבחה נשבתה. ובראותה את מעילה על סה"ת היא מרגישה בקרבה כנשמה חדשה. לולא מוראה מפני הנשים היתה מרקדת. ומכיטה היא מן החרכים והיא מדברת בקול רם: "לבושה התורה... לבשה מעיל... מה נהדרה היא! רק לרקד עמה... כילד נחמד... מעיל בחול, כעצם השמים מכון כסאו... לא ערומה... לבושה". בה השפוך רבקה'לה את לבה ואינה שמה לבה אל הנשים חשוקות והמתלחשות: משוגעת, משוגעת, שומה, מטרפת... פתאם נשמע קול מלמטה, מעזרת האנשים: משוגעת, שתקי שם, בלמי פיק! ורבקה'לה התעוררה כמו מתרדמה עמוקה. לשבת הבאה ערכה שמחתה, סה"ת לבוש מעיל אחר ישן ותתי באבלה.

בפעם אחרת קרה לה מקרה נורא. שבת מעוננת היתה, בחרף, בשעה שהש"י קוצף על היקום והשמים לובשים קדרות. הכל נעצב. התפללות לא חדרו אל הלככות, קרים ונוגים הביטו המתפללים. סה"ת נגללת, הגולל לובש את סה"ת ודוקא את מעיל רבקה'לה

עברים ובהם יקשיבו התלמידים לקח, עפ"י השמה "עברית בעברית" וגם ידברו עברית, כמו בשפה חיה, לשמחת כל יהודי. אולם אנחנו בתור ציונים, לא נוכל לקחת חבל בשמחת לא נוכל להסתפק במה שאיוו התלמידים ידברו עברית, וגם לא ביסוד ב"ם עברית. לשמוח על זה היה ראוי בעת אשר המטיפים לתחית השפה היו נראים כחולמי חלומות, אשר רק בדמיונות המשוררים יסודם, בעת אשר המטיפים בעצמם לא האמינו במה שאמרו, ובחכם הסתהרה המחשבה הסקפטית; "אם לא האחרון במשוררי ציון זינני", בעת כזאת יכולים היו להסתפק במשהו, בהיניק אחד בן טובים, שפטפט עברית, כי בזה ראו, כי לא דמיונות הוא חזו, שבעי-רצון היו אם נוסד ב"ם עברית. אבל אנחנו כבר יצאנו מהתקופה הזאת, תקופת המליצה, אנחנו יודעים ככה, כי לא דבר קשה הוא להעמיד בתי"ם עברים, וכי לא דבר היוצא מגדר האפשר הוא, שהשפה העברית תשוב להיות בפי ילדים בני יחיד סגולה. חוג מבטנו גדול היום הרבה יותר משלהם, והביעותינו מבית"ם גדולות מתביעותיהם. אנו חפצים להעמיד את ביה"ס על בסיס נכון וקיים, שיהיה קנין העם כולו ולא קנין יחידים וממנו תצא תורה לכל האומה; שמה יתלמדו, שמה יחונכו, ושמה ילמדו לאהוב את עמם ולהיות יהודים גמורים. אבל לעשות את ביה"ס העברי לקנין העם, לא נוכל באמצעות ביה"ס הקיימים היום, כי אין בידם למשוך אליהם את העם, המביטים עליהם כעל דבר, שאין בו צורך, כעל מותרות, מפני שלא ילמדו בו את הלמודים הבלתיים הנחוצים להם בחיים, ובלתם לא יוכלו להתקיים. אם חפצים אנחנו, שכל בני עמנו ישתתפו במפעל הכביר הזה, מברחים אנחנו לתקנו באופן שיהיה לעם אינמרסה בו, לא שישלחו שמה את בניהם, רק מתוך רגשותיהם הלאומיות, כי-אם מפני שבביה"ס הזה ילמדו התלמידים הכל, כמו בביה"ס הבללי ומפני שבביה"ס הזה יצילו את בניהם מהתחנך בב"ס של נברים, אשר שם יתגברו לנו הבנים ויממנו בגוים ויבזו את מולדתם ואת עמם. — בעת האחרונה נשמעה כבר הקריאה מתוך העם, כי "בית ספר עברי בלל"י נצרך לנו, ואך בזה נוכל להשיג את מטרתנו. הבל באו לידי הכרה, כי ב"ם, שדא ילמדו בו את הלמודים הבללים לא יוכל להכיא שום תועלת. בכמה מקומות כבר עמדו אנשים פרטיים, החפצים ליסד גמנויות עבריים או בתי-ספר לעם. ע"כ אין מן הצורך להאריך בזה, וגם אין כונתי להראות על הצורך של ב"ם בזה. רצוני רק להעיר בזה, כי עבודה גדולה ורבת הערך בזה, צריכה להעשות בשתוף כל בחות האומה, כל בני עמנו ישתתפו בה, ואך אז נוכל להשיג את חפצנו. עלינו לקחת לנו את חברות "בתי-ספר לעם" של אחרים למיפת.

עלינו לבנות בכל עיר ועיר חברות ליסוד בתי-ספר עבריים וכל חבר-יחייב לשלם סך קבוע לקופת החברה.

כל חברה שבכל עיר ועיר תבחר באתר מחברית, שיהיה חבר, למרכז הראשי לבתי-ספר עבריים, שמקום מושבו יהיה בלבוב. עבודת "המרכז הראשי" תהיה: לאסוף את כל ההבנסות השונות לקופתו. ההבנסות תהיינה מכסף החברים, אשר תאספה החברה, מתמיכות הקהלות ואולי גם מתמיכת הממשלה. גם ימילו שכר-למוד קצוב על אבות התלמידים. גם ייסד המרכז הוצאת ספרי לימוד עבריים בשביל הלמוד העברי, ומזה תהיה לו הבנסה מסוימת. החובה על המרכז לערוך פרוגרמה אחת לכל בתי-הספר במדינה על פי מומחים המרכז ישתדל אצל הממשלה, לאשר את בתי-הספר העבריים והעבודותיהם תהיינה בשרות בתעודות כה"ס הכללים. עבודת החברות בערים תהיה רק לפקח על מהלך הלמוד, שיהיה לפי רוח היהדות, לקבץ בסף מיד החברים ואבות התלמידים ולשלחו לידי המרכז, להרחבת הכנסות ובדומה. רק באופן כזה, בהשתתפות כל הבחות, נוכל להגיע אל המטרה. — להשתתפות הזאת תהיינה מעלות הרבה: כח-פועל משותף, שיוכל לפעול יותר ממה שיוכל היחיד לעשות או אפילו במה אנשים פרטים, ביסודם ביה"ס, הצפוי אל בעה"ב ואל בספרי

הלא מנהיגנו הגדול הוכיח בעצם-דו, כי אך ארץ אבותינו תוכל להביא פתרון גמיר ומחלט לשאלת היהודים.

אולם, אשר לא פללנו בא. הנועה חדשה קמה במחנה הציונים. באחד הימים ומבימת הקונגרס הציוני שמענו הצעה ע"ד אונגנדא ואונגנדא קבלה צורה ציונית, לבשה לבוש-קדושה. ובאים המתנגדים וקוראים, כי ההצעה היא חלול הציונות, בגידה בפרוגרמה הבולית, כי כל הכתוב בפרוגרמה הזאת קדוש הוא וכל הנוגע בה מות יומה.

ובאים כעלי-ה"ה" וקוראים גם הם, כי חלילה להחיים והביעותיהם להסתגל אל פרוגרמה יבשה, הצרכים מולידים פרוגרמה והצרכים דורשים פתרון מיד. הם מראים באצבע על מצבם דנורא של היהודים, על הפלמים מרוסא, הגולים מארץ לארץ, ושערי כל הארצות סגורים וכסגרים לפניהם, מראים הם על קיבותיהם הריקות, שאינן מתמלאות בהבטחות לעתיד והם דורשים מהציונות, כי תמציא להם ארץ בהיה ואל תשלח אותם ביעורים ונבואות. והם שמחים למתת אנגליא הנריבה ומזומנים הם לקבל את הארץ המוצעה בזרועות פתוחות. ולבם עודנו רוחש אהבה לציון, "משאת-נפשים" והם מרמים, כי אונגנדא תהיה אך מקלט-ליל, כאמור בנאומי-הנאומים וכי כעבור הלילה עזוב יעזובה, יפנו לה ערף וילכו להם אל ארץ-ישראל.

ואני עומד ומהרהר. המאמינים הם בעצמם בדבריהם אלה? הנוכל באמת לקוח, בי בהתישבו באונגנדא עוד לא אבדה תקותנו לציון? הרשאים אנחנו לרמות את עצמנו באופן גם בזה, כי אונגנדא לא תשיבנו את ציון? כי הלא עלינו לשאול: התפתור אונגנדא את שאלת-היהודים או לא? באופן הראשון הלא יחסר המניע הראשי לשיבת ציון והוא העוני ובאופן השני לא הועילה אונגנדא כלום. הלא הצעת אונגנדא לא תהפך בהבטחה חלקית, היא תבטיח לפתור את שאלת היהודים בלה. הלא היא חפצה לרשת מקומה של הציונות.

בן יודעים הם מנהיגינו הידיעים, כי מקלט-ליל הוא מקלט לדורות, אולם יודעים הם גם בן, כי משום דרכי-שלום מותר לשקר. התבלית הגדולה מקדשת את האמצעים והם משתמשים בהם, בכדי להוליך את העם אחריהם — לאונגנדא. אולם על ההולכים לדעה, כי ברכתם שמה — בתנאי שתקוותיהם תמלאנה בחפץ לכס... עליהם לשכוח את ציון, לשכוח, לשכוח! ובכן? ... הנקבל את אונגנדא? — וארץ-ישראל, ארץ-אבותינו מה תהא עליה? — ובכן נעזוב את אונגנדא? אבל הלא ארץ-ישראל קשה מאד להכבש, הלא המבטולים המונחים על דרכנו זו הולכים ורבים מיום ליום — יותר נכון מהגלים — והלא צרה-היהודים התגדל והתגבר מרגע לרגע ולעניינו עומדים אחינו האמללים ופניהם מפיקים יאיש נורא והשאלה "לאן?" שאלת-החיים עם כל ענוויה ויסוריה, מטפחת על פניהם וממררת את חייהם?

ואני מתאמץ לדון על השאלה האונגנדית בבכד-ראש, ואני מתאמץ לדון דין-אמת לאמתו — ולא אוכל. ברצותי לקבל את הצעה-אונגנדא מרחפת הציונות על פני ומזכרתני את חובותי אליה וברצותי להיות לציוני-ציון, שאין לו מגע ומושא עם בעלי ה"ה" הבוגדים, באה המציאות המרה ותובעת בפה.

הוי! — אקרא או מנהמת-לבי — רצה הקב"ה לעגשנו וירקיד את ישמן — אונגנדא במחננו, אסוננו הישן השני. כל זמן שהיתה לנו ארץ אחת ואך בה ראינו אפשרות תחית הלאום, היתה לנו אחדות, ועל ידי התאחדות הבחות היינו משיגים בודאי את מטרתנו. ואולם עתה — פזור הבחות, זה מושך לבאן וזה לבאן, והאסון היותר גדול, כי לשניהם הצדק, ואני עומד ומהרהר: במי אבחר? אחרי מי אלך? אחרי מי? ... ב. ל — א.

שתוף הכחות לחנוך.

מכל העברים תגיענה אלינו שמועות ע"ד התקדמות השפה העברית, פה ושם נוסדו בתי-ספר

תהיה שגורה בפינו ובפי בנינו וכנותינו. הרעננו והצמיחה ההמידית, שאנו רואים בשפות חיות ובספרות לועזיות אי אפשר שתמצאנה גם בספרותנו, מפני שאינה עומדת תחת השפעת הרבור החי הרענן, כמו שהוא שגור בפי העם. רק בכח הרבור לחולל תמיד חדשות לפי הצורך ולקדם את הצמיחה התמידית. מה היא המקוריות? היא התהוות החדשות, שתבראנה תמיד והתגלגלה ככל רגע ורגע במהלך המעשים שבכל יום. ספרות שכיבלתה להביע כאר הויט, את ההתהוות הזאת, כמו שהיא מתרוממת בהמציאות: בצביונה ובמסופסה הראשון, לזאת יקראו ספרות מקורית. שפה, המקבלת שפע מהחיים עצמם ברי שום אמצעים ומתוכים, היא פוריה, עשירה במלים ובהבעות חדשות, שהצורך בוראן עם המושג הטהורה יחד. לשוא כל הרחבת "מרחבי השפה", תהי ההרחבה הזאת ע"פ יסודי הדקדוק והפילולוגיה — אם אינה נובעת מפי העם, חנומה היא כפי רוח חיים. לעצמי חסרה עוד בספרותנו העברית אפילו בתוהר חדשה אותה הרעננו הצומחת, מישים שאינה מקבלת השפעתה ישר מהחיים כמו שהם. אין כל פלא, שבמאמרי הסופרים, שלפני תקופת ההחיה, בשיריהם וספריהם אין כל צל של לחלוחות החיים רק מליצות חנומות, פרוזות חסרות מעם מבצבצות במיח הפל מכל שורה ושורה. יד ההכרח היתה בזה. לפנינו ידע עברית רק "המשכיל" והידען, שהיה נחשב, לפחות בעיניו, למין ארוסמוקרט רוחני — כמו למשל עוד לפני הזמן ההוא: "הרב הגאון המחבר החובר חבר מחכם" — למין אציל רוח, שהביט מגבוה על ההמון "שאינו יודע את שיועד הוא". בכלל עסקו אז בתורת השפה ובספרות רק לשם תענוג וסלסול. רק "רמות ונשגבות בשפת חזו"י" כהכו המשבילים הידענים בעברית וכל העובדות והשלילות, שנעשו בשוק החיים, השתלשלות החיים הפשוטים של בני דלת העם, היו לחולין גמורים ולא היו כדאיות למפל בהן... לא כן עתה בתקופת התחיה, אנחנו החפצים בתחית עמנו ושובו לקדמה נעוריו, רוצים ג"כ לשים את השפה העברית בפי העם, שתהיה לשפתו הלאומית, עכשו בזמן הזה, שבכר נוכחנו לדעת, שכל הבדל וסוג הוא סימן הריאקציה, עכשו הננו מתאמצים להתאחד עם העם ולגשם את שפתנו בפיו. אינני צריך להמעים עוד הפעם, כי רק ע"י הדבור תוכל השפה להתפתח ולהשלים באופן מבעי באשר שהצורך יברא לה את אותן המלים וההבעות החסרות לה עוד.

צבי רומעלר.

במי אבחר?

צעדי הקונגרס הציוני הולכים ומתקדמים ולקולם לבות הציונים הולכים הלוך ודפוק, והשאלה "אונגנדא או לא?" מעסיקה מחדש את מחות המתענינים בה. אספורה תהיינה, נאומים ינאמו, המתובחים מתלהבים והחלמות "בעד" או "כנגד" החלמנה כמחיות בפיו. הפלפול גדול מאד, כל אחד מרצה את "האני-מאמין" שלו הציוני, לוחם בערו בכל כחו ומוביח בראיות נאמנות, כי אך ציונותו בשרה וכי דעת רעהו, המתפלפל עמו, מעות מעקרה היא, כי בגידה היא בציונות. גם אני לוקח חבל בובוחים הגלהבים, מצדיק לפעמים את בעלי ה"לאו" ולפעמים את בעלי ה"הן". אולם בעזבי את חברות המתפלפלים ומחי איננו מכרח להתעקש ולהחליט "איפכא מסתברא", איננו מכרח להצדיק את המפלגה הזו בלה ולראות במפלגה חברתה מתעי עם ישראל — אז תקבל השקפתי צורה אחרת לגמרי, אז בשום אופן לא אוכל לתת תשובה ברורה ומפרמה על השאלה רכת-הערך, אז הנני "אינו יודע להשיב". כי הלא באמת אלו ואלו קרובים אל השביל, הלא ככעלי-אונגנדא במהנגדיהם אוהבי עמם הם, הלא רק מדאגתם לעתידותיו יעשו מה שיעשו, הלא... נשמע נא את מענותיהם.

אנו היינו ציונים ולא עלה מעולם על מחשבתנו, כי יבאו ימים ובשם "ציון" נשאף לארץ אחרת, לא עלה על מחשבתנו, כי יבאו ימים ויהיו לנו ציוני-ציון וציוני שמות אחרים, לא עלה על מחשבתנו — כי

בהודע זאת להשומר הנ"ל הגיש גם הוא משפטי לפני בחדר במענה, שהיהודי הכהו בראשונה, וזמין גם הוא שני עדים, יהודי ונוצרי. — ביום ו' העבר היה המשפט. כאשר שאל השופט את עדי השומר, אם ראו, שהיהודי הכה את השומר, אמרו שניהם, שראו, שהיהודי לא המתין עד בוא השומר, כי אם נסע הראה, אח"כ רדף השומר אחרי היהודי ויבהו, אותו ואת סוסיו, והיהודי לא הכהו. אח"כ השביע השופט את עדי היהודי ושלשהם פה אחד העידו, שהשומר הכה את היהודי ואת סוסיו בשבט ברזל. סוף המשפט היה שהשומר יצא זכאי. יעקב שמערנבערג.

משרנוביץ. (הצעת יהודי מתבולל). באחת הישיבות האחרונות בבית מועצה עירנו הציע היהודי המתבולל וואלשטיין, לחגוג בעירנו בתשע"ו לירח מאי שנה זו את חג שני יובלים למות הפימן האשכנזי פרידריך פ. שילר. במובן נתקבלה ההצעה ברוב דעות. — הדבר כשהוא לעצמי אינו אולי כדאי לדבר על אודותו, אבל כאב גדול מר לוחץ אותי לכתיב ולדבר במד לבני יהודי יהודי, איך נפלת! איזה האשכנזים הלאומים? מדוע לא הציעו כמה את הדבר הזה? החושב אתה, יהודי מתבולל, למחות את חותם היהודי מעל פניך כהכל פיך? מה לך ולשילר, אשר כבר אותנו במאמרו „שליחת משה" בבבדים שונים וימשילנו להעלה מנואלה? אנכי מתאר לפני את מבטי הלעג של האשכנזים הלאומים בעת הציע היהודי הצעתו והם שואלים זה את זה: „היהודי, מה הוא רוצה?... ואני מתאר לעצמי את השעה ביום החג, אשר מעריך המורה לפני הילדים התמימים והקטנים, לפני ילדי ישראל, את ערך החג ומעמו; האין זה שחוק מכאיב לב? ואיזה גדולינו? און, יהודי מתבולל! איפה היית בעת רצו צעירנו לחג את חג הרמב"ם ורש"י ו"ל? מדוע לא נתת את ידך וקולך און, לחג את החג ביאות גדולי ישראל? בן, כמה יתנו את חילם לזרים ובילדי נכרים ויפקו וכן יוליכו את ילדינו ממדרגה למדרגה לזרים; ואלה הצאן, מה יהיה להם?

מכתבים מרומניא

היהודים והיהדות בבוקרסט.

זה כעשרים שנה, מעת אשר נסברו מעינות הפרנסה ליהודים במאדאואו ויצאו רבים מהם משם ויבאו בוקרסט והתיישבו שם. הראשונים שבאו שמה היו אנשים פשוטים, רובם יושבי הכפרים. כשהגלו מן הכפרים וישארו בערים ובחסר-כל באו בוקרסט ויאחזו בכל משרה-יד, אשר כא לידם, וביחוד בכל עסק קל הקרוב לשכר ורחוק מהפסד. אלה כבר ראו ברבה במעשה ידיהם, ורבים מהם צברו הון של מאות אלפים פראנק, אחריהם החלו לבוא הנה המשכילים והלומדים, ובראותם כי אין שמה חפץ בסחורתם, הניחו את השכלתם בקרן זוית ויתנו אל לבם להנות מיגיע בניהם ולאכול לחםם בועת אפם.

מספר היהודים בבוקרסט עולה היום לחמשים אלף איש. בככל קהלות ישראל הגדולות כן גם פה נפלגו היהודים למפלגות שונות. כמעט לכל מפלגה בית-מדרש מיוחד ושוחטים מיוחדים. הכחית רוב כתי-המדרש איננה להתאסף שמה פעמים בכל יום או לכל הפחות בשבת, להתפלל כעבור; בי-אם למען העמיד בהם חזן אחד מיטיב נגן עם מקהלה. החזן הוא גם שוחט עופות, אף שגם קראו עברית לא ידע. ספרים בבתי המדרש אינם כל עקר, כי אין צורך בהם, רק בביהמ"ד „מלכים" — הנקרא על שם הרב הגאון ר' מאיר ליבוש מלבים נ"ע, שהיה רב בבוקרסט — ישנם ספרים, המונחים המיד בארגו סגור, ורק לפעמים רחוקות יפתחוהו הזקנים והשרידים היחידים, ללמוד על רגל אחת פרק משניות ודף גמרא או האורחות העניים, אשר לא ידעו את דרכי העיר ולקחו ספר בידם, כדי לצאת חובת הבריות או כדי להפיג את צערם.

מנהלי הקהלות המה הנבאים ובאיו מהן גם השמש בתוכם. הם העומדים בראש, וכל דבר קשה יבאו החברים לפני כס ממשלתם באספת הקהל, והם בצרופ עוד איזו בעלי-בתים מבחירי העדה פוסקים את הדין ואחרי דבריהם אין להרהר.

רבים ימורי הוראה באסור והיתר אינם בעיר הגדולה הזאת, בי-אם ארבעה וגם אלה לא התמנו ע"י ראשי איזה כיהמ"ד, ורא נקראו לעמוד במשטרתם, כי אם באו הלום בשאר אנשים, לבקש להם טרף ויפרנסו את עצמם בדוחק ממתנות יחידים. שוחטי עופות בבוקרסט המה החזונים, כאשר אמרתי, אנשים אשר לא חלמו מעולם להיות שוחטים ואחרי עבור עליהם שנים רבות במשא ומתן ובספסם אבד בענין רע והם יודעי נגן ויבואו בוקרסט ויבנו את עצמם בשם חזן וש"ב, ובין לילה — אם רק

וההכנסות וכן גם בבית-החולים היהודי ובכיהמ"ג לנאורים. בלשכת עבודתו קבל המיד בסכר פנים יפות את כל אדם, אף העניי שבעניים ויעש מבקשו. ברחמים גדולים היה אבי יתומים ועוזר אלמנות וכל קשי-יום פנו אליו. חבר היה לכל חברות הצרקה ובחברת הביבליותקה היהודית, שנוסדה כעזרתו, היה הראש. בשמעו על דבר יסוד החברה, לכונן בתי-ספר מיוחדים ליהודים בקראקא, שמה מאד ובאספה הכללית האחרונה, שהיתה שמונה ימים לפני מותו, השתתף בעצמו וישב בתוך כל העם ויקשב בשום-לב לכל דברי היושב בראש וגם הכמיה, לעזור בכל יכלתו בעריכת בתי-הספר ובחשגת אשור להם. בעד צרקותיו וחסדיו ועמלו למופת הצבור כבדהו הקיסר באות הכבוד של פראנק יוסף. דלקת-הריאה שמה קץ לחיים היקרים האלה בימים אחדים וכל העיר עטפה אבל. על כל בתי הצבור ההנוססו דגלים שחורים. ביום ד' לפני הצהרים הובל לקברות. אלפי איש, כל גדולי העיר ושריה, נהרו אחרי המטה, שעל פי חפצו לא קשמה בזרי פרחים. אצל ביתו הספידהו סגן ראש האזרחים חילינסקי, בהיכל הנאורים, ששמה הכניסו את המטה, הספידהו הרב ד"ר יהושע הון. בהיכל ביה"ק הספידהו ד"ר פישלר בשם הקהלה וד"ר יוראוויטש בשם רופאי ביה"ח של היהודים. בהשתדלות מורה-הדת ה' משה יאקוב שלחו כל ראשי בתי הספר פה את ילדי היהודים לחפשי בעת ההלויה וכלם הלכו עם מוריהם אחרי המטה, לחלק לנשיא הקהלה את הכבוד האחרון.

מוהו הוא אברה שאינה חוזרת. שלום לעפרו.

טרנוב. „זרוע חומרא לאוירא אעיקריה קאי", עורנו זוכרים כלנו את החברה „אהבת ציון" בטרנוב, שהיתה למרכז הציונית בגליצא, יאת העומד בראשה הדין זאלץ, הנודע בעבוד גדול, כמסדר חרוץ וכבה גדול בציונות. מאז נהרסה החברה הנ"ל וזאלץ נשתתק, חדלה מרנוב להיות לציונות מה שהיתה לפני, חדלה לשמחת לב שונאי ציון להיות אמנם התלפיות, שהכל פונים אליה, אבל לא חדלה מעולם להיות ציונית. על מפלי החברה „אהבת ציון" נוסדו החברות; „התחיה", „בר בוכבא", „מרים", „פועלי ציון" ו„מזרחי", שהפרחנה והציצנה ויש הקוה שאחריהן תשנה מאד. אחרי שנות שביחה אחדות הננו רואים עתה שוב את הד"ר זאלץ בראש העבודה. פה הוא מלמד את „פועלי ציון" דעת, שם הוא מסדר את הבלפרים, פה הוא דורש ע"ד נחיצות ת"ת כללי ומתקן ויש ע"ד יסוד חוג עברי, אחרי אשר נבחר הד"ר זאלץ לראש ועד העבודה מרגשת בכלל תנועה רבה בכל החברות הציוניות פה, באלו הפיח בהן רוח חיים ממש, והו באמת הכה הגדול, אשר לעובדים הרוצים בעלי בשרון נמרץ — בשבוע הזה נאספו בבית החברה „התחיה" כל יודעי עברית לתבליית יסוד חוג-עברי, שמטרתו תהיה להפיץ את הדבור העברי בין החברים ע"י שיחות והקראות בשעות קבועות בכל שבוע. בבחירת הועד נבחרו הסופר מר צבי רומעלד לראש, מר ספיר למשנהו ומר דבנקוביטש לגזבר. החלט לבא בדברים עם כל יתר ח' דוכרי עברית ולדבר רק במכתא הספרדי. בן שא"ל.

סטרי. מקרה מעורר מחשבות של תשובה יום אחד לפני המיתה קרה פה. בשבוע שעבר חלה פה, נוצרי אחד, נגר, עושה ארונות מתים, בן ס"ב שנה יוזף מאלמשעווסקי שמו. באשר גברה מחלתו קראה לו אשתו את הבהן הקתולי. בבוא הבמר לא אבה החולה להתודות לפניו ולהמשה מיד; יהודי אני, קרא בכל שארית כחו. הבמר דמה, כי אין ברוח החולה נכונה ויעזבוהו. בא כמר אחד וגם אותו שלח ריקם, וידרוש שיקראו לו יהודים. בבוא היהודים חיתה רוחו ויתחזק ויאמר אליהם, כי יהודי הוא ואינו רוצה למות כנוצרי ולא בבית נוצרי ויבקש מאד, כי יקחוהו אל בית החולים היהודי. ויסרי להם את יתותיו. שמו בילדותו היה חיים שענקער. בן שמונה שנים נלקח מבית אבותיו, איש נוצרי גדלהו וישרת אותו כמה שנים וישכה כי יהודי הוא, אח"כ בא לסטרי ויבא לעבוד בבית נגר עושי ארונות-מתים. שלש נשים נוצריות נשא זו אחר זו ויולד בנים ובנות. ויבך ככי גדול ויתחרט על כל העבר. כפי הנראה, האיש הזה הוא חלל גונבי הנפשות שליחי המנזרות. יהושע עק ערמ.

סניאטין. משפט מרגיו ומעצב היה פה. בחור יהודי עבר בעגלה רתומה לשני סיסים אל העיר, והשומרים המכונים מאת הפרופינציא לא עמדו על המשמרה. הבחור לא המתין על השומרים ויעבר העירה. על זאת חרה אף השומר (נוצרי) וירדף אחריו עד השיגו אותו, ויבהו בשבט ברזל שבידו על ראשו, וגם להסוסים עשה כן. הנער הגיש משפטו לבה"ד ויזמין שלשה עדים, נוצרי אחד ושתי נערות יהודיות.

ב"ס של צבור בנ"ל לא יהיו תרומים בדעת בעה"ב וברוחם, ובני עמנו לא יביטו עליהם בעל מורדות, כי בו ימצאו הכל: הממורים העברים והלומדים הכלליים. — בדרך הזה נוכל לרכוש לחנוך טוב את כל עמנו לכל מפלגותיהם, ונחנך דור עכרים ואנשים, שיהיו בנים טובים לעמם, לא ישארו אחורנית בדרך חיהם הפרטים ולא יבעטו בעמם בלמדם דעת.

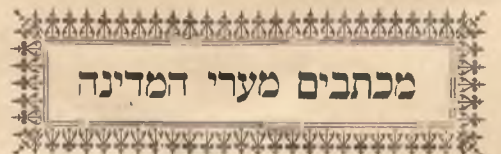
משה וויעזענפעלד.

מהעולם הציוני

דיסטריקט בלכוב. מן הבקר עד השעה

העשירית בלילה ארכה האספה, והתוצאות אך מעט מאד. עתונאים רבים, שהיו כמעט יותר מהדלגטים, הצמידו בטלמונים וניר רב וישאפו לטרף, אך תקותם היתה נכזבה. כל היום דברו רק מכול של דברים, אשר אין להם תכן ואין להם קשר, אשר אין להם מעשה אך בקרת, ובזה כלו, שבחרו עוד הפעם בועד הקודם. מכל האספה נוכל רק להוציא אנחה אחת גדולה, כי פה בגליצא מתים הם האנשים בנוגע לכל דבר רוחני. בכמר המתיחו במרת על המעשים שעשו בשנה שעברו, האחד התנפל על השני בתוכחות והוכחות, כי זה לא עשה מאומה, מבלי הכיר בעצמו את החטא הזה. ויצא לנו מזה כי במשך שנה תמימה אספו, למשל, בעיר היותר גדולה בלכוב, אשר חמשים אלף יהודים בה, רק מאתים שקל. בערב המסידו מכול של דברים עד מה שצריך לעשות. הרבה דברו הלואי שיעשו מעט. הנה כי כן פה בגליצא: הרבה מדברים ומאומה אינם עושים, מצלצלים במליצות וכיסוד חברות ואין תוכן. י. ויזנבלט.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בליל ג' שבוע זה נפטר פה נשיא קהלתנו העיר ד"ר לעאן הורוויץ בן ששים שנה. אבל גדול לאנשי קהלתנו, כי בשנה אחת אבדו שלשה גדולי הקהלה: משנה הנשיא ר' צבי לאנדא, הגאון האב"ד רח"ל הורוויץ ועתה גם נשיא הקהלה, שאין המורתו, אהוב ומכובד היה האיש הנעלה הזה בכל העיר לכל מפלגותיה, בין ליהודים בין לנוצרים וברוב צדקתו ובר לבבו וזה לבמה משרות כבוד ויהדרש את רוב עתותיו לתועלת הצבור. עשרים וחמש שנה היה פרנס קהלתנו ואחת עשרה שנה נשיא הקהלה, עשרים ושבע שנה ישב במועצה העיר, ויש היה אהד העובדים החרוצים והשוקדים למופת הצבור. בכל מחלקות בית המועצה היתה עבודתו נכרה ופוריה. גם בהנהגה קופה-החסכון של העיר קראקא השתתף, אף שמפני יהדותו לא זכוהו מנהלי העיר להקימו בראש, כמו שהבטיחוהו. הרגש הרגיש האדם הגדול הזה את מרירות הגלות. חבר היה למפלגת הקינור-וואמיזיים והאצילים ויעבדה בכל כחו ובאמונה שלמה ובכשרונו הגדול והמה רק את עבודתו הנאמנה קבלו ממנו ובבד לא בכדוהו כראוי לעת זקנתו בעד הקדישו כל ימי חייו וכל כשרונו לתועלת העיר. הבטח הבטיחוהו בעת הבחירות, כי יבחרוהו למועצת הממלכה, למשנה ראש האזרחים או לאחד מדירקטורי קופת-החסכון ואחרי הבחירות בגדו בו בלי בושה. בעת הבחירות האחרונות לועד-המדינה בקשו הקונגר-וואמיזיים באמת לבחרו, אבל היהודים עשו אז פוליטיקה דמוקרטית ולא תמכו בידו. ד"ר הורוויץ נטה אחרי הקונגרואמיזיים לא מתוך חנופה לתקפים ולא בקויתו לכבוד על ידיהם, כמו שהאשימוהו רבים, כי-אם ע"פ הבנות רוחו, כי גם ביהדות היה נוטה אל הארתודקסים ולולא בני ביתו המחונכים חנוך פולני זה, היה מחזיק בכל חקי הדת. מנהג היה לו לעמד ביה"כ כל היום ולבלי שבת אף רגע. בביהמ"ג של הנאורים היה הוא הראש ובכ"ז התפלל בראש-השנה בכיהמ"ג הישן ויתגדב מאות בתר אחדות. בכלכלת עניני הקהלה ומוסדותיה עמל הרבה מאד ויעש סדרים בסדר ההוצאות

להטיב את מצב עבודת האדמה ולשמר את העוסקים בה מנוק רב. מהלשכה הכללית לעבודת האדמה ברומא תצא תורה ועצות טובות לכל העמים והממלכות לתועלת עובדי האדמה ולשמרם מן המזיקים: המחלות השולטות בנמיעים ובמקנה, רוזן ובצרת, שדפון וירקון, רמיכת האדמה יותר מדי, חסר עבודה שלבעלי האחוזות הקטנות, השמדת היערים ועוד, ועוד.

אכזריות הצרפתים באפריקה. הצרפתים הם עם נאור ובעל תרבות גבוהה לדברי הכל. נמוסיהם ותהלוכותיהם עם אנשים הלא הם למופת ככל איש הרוצה להתראות כאירופאי גמור. ואחרי כל אלה יעירו מקרים ומעשים, כי כל התרבות אינה רק זהר חיצוני, יפעה של לוקסוס הנראה רק באירופא המעונגה והעדינה, אבל כבוא הצרפתים המנוהצים מחוץ לגבול התרבות אין ביניהם ובין קוזקים, כושים וקניבלים ולא כלום; החיה שבאדם מתגלה גם בהם באופן מכוער מאד. הצרפתים מושלים במדינה גדולה על נהר קאנגא באפריקה התיכונה. היום עומדים כל פקדי צרפת משם למשפט על אכזריות נוראה נגד תושבי הארץ. הפקיד טאקע רצה לכהן קנה רובה. אם מטיב הוא לירות ויעמד לו ארבעה אנשים מתושבי הארץ למטרה ויור אל לבם וישמה, כי כלם נפלו חללים. בפעם אחרת רצה לכהן את ידו. אם מטיב היא להחזיק בחרב ויצג לו שורת אנשים ויקצץ את ראשיהם עד כי יגיעה ידו. הפקיד גאד בשל צלעות אישים הרוגים ויתן את המרק לאחי המומתים לשתות. הוא הושיב 58 נשים בכרא ולא נתן להן כל מזון עד שמתו בלון ברעב. והצרפתים האלה הולכים ובוכשים ארצות באזיא ואפריקה. להביא שמה סוד מורה. אור ההשכלה האירופאית, עתוני צרפת מצטרדים לפני דעת הקהל, כי הפקידים האלה היו תלמידי בתי הספר של הבמרים.

ביה"ב הישן בקראקא. המחלקה האקדמית של מועצת העיר קראקא החליטה, להשכיח למהלך היהודית חמש מאות קלאפטר אדמה סביב ביה"ב הישן למ" שנה, למען עושי סרג יפה בנוי סביב הכניז העתיק והנהדר הזה. במרוב יחלו לתקן בדקיו ולשכללו.

טיפוס של כתמים בקראקא. כבית מועצת העיר נועצו רופאים וממונים על הבריאות על דבר מקרי טיפוס של כתמים, שקרו בקראקא. את החולים יאספו אל ביה"ח למגפה. שמה נכלאו ליד יום כל בני ביתה של האשה היהודית עליאשעוויטש, שמתה במגפה הזאת, החלטו תקנות לשמירה מעילה מפני המגפה, לכל תתפשט. הוזהרו מפני הרמאים. בתוך גולי רוסיא ישנם רמאים, המכאישים את ריח חבריהם וגורמים להם רעה רבה, שרבים יחשדו אף בשרים במה שאין בהם. ממרנופול מודיעים אותנו, כי אחד הגולים השתדך בעיר מיקוליצה עם נערה בת ב"ב בינוני והחתונה היתה מוכנה להיות בשבוע שעבר, הכל היה מוכן לחפה, המחוגנים התקבצו, השלחן היה ערוך ופתאום נעלם התתן לפני החופה ואיננו, הוא לא רצה בפי הנראה רק שיאכילוהו המחוגן שבועות אחדים וילבישהו.

מדוע אין ההגמון הגדול שונא ישראל? זה מקרוב מת הארכיגמון הקתולי שארק מבאמבערג. עליו מספרים, כי פעם אחת שאלו אנטיסמיט חשוב אחד מוויין מדוע איננו שונא ישראל? נ' טעמים לי בדבר (א' אדם אני ואין לי לשונא אדם חברי; ב' נוצרי אני ואסור לנוצרי לשונא; ג' ידעתי כי עתידים האנטיסמיטים לבטל את הדת הנוצרית ורק זאת הם מבקשים. האנטיסמיט התחיל להוכיח מעותו במענות נפתלות וחלקלקות. על זאת ענה הכהן הגדול: עתה יש לי עוד מעט רביעי מדוע אינני אנטיסמיט? יען אתה הוא אנטיסמיט.

מליץ בעד דת היהודים. באספת ראשי המפלגות ממועצת הממלכה, בדבר בחירת נשיא הפרלמנט, התאוננו הקתולים האדוקים על החרוף והגדוף הנשמעים לפעמים בבית נגד דת הקתולית. הצייר פרנסיסטרופר ענה, כי הזלזול בדת החלו להנהיג בבית בתחלה, לבזות את דת ישראל וספריהם וכשהסכימו בזה, החלו לזלזל גם דת הקתולים.

יהודים בפרלמנט האונגרי. למרות הרוב

ליסד אנורה להלחם בשחפת. כי בזמננו ישנן תחבולות לעצור במשחית הזה ולהציל גם את הזנפים בו, אם לא הספיק עוד לבלות את הריאה. העקר הוא שיסכימו כל אנשי העם, לשמר את חקי הנקיין ולהזהיר מכיחם וניעם של החולים, כי רק ע"י הליחות הזאת, היוצאה מפיות החולים, תדבק המחלה בבריאים ותתרחב ותתפשט ותוריד נקיים שאולה. היצירים העזרים, המשחיתים את בשר החולים, נמצאים בהמון רב בליחות פיהם. ובאשר תיבש על הארץ, ימלא האויר והאבק את המשחיתים הקטנים והם נכנסים בקטב מריי אל כלי הנשימה שד כל אדם, שיפגע בהם והם אוכלות בשרו ימים רבים עד יצעידוהו לאבדון. על העם, הדואג לבריאות, להשמר מאד ולעשות לחוק, לכל ירוק אדם על האדמה בייאם אל כלי מים, אשר לא על נמלה ישפכו. הם הם הכלים הנראים היום בכל בית צבור. מתוך המים לא יוכלו המשחיתים לצאת, את כל חולה מחלת השחפת נחוץ להכדיל מתוך הבריאים ולרפאותו במקומות התרופה המיוחדים לזה, ואם לא אחר המועד, יוכל גם הוא לשוב כאיתנו. — החובה על כל איש אמיד לתמוך ביד החברה הנ"ל ולהלחם יחד באיש אחד גם בארץ הזאת נגד הגדול והחזק בכל אויבי האדם, הגזול בנים אהובים מזרועות אבות, אבות מפרנסים מעל נשיהם ובניהם העניים ואנשים גדולים וטובים. תקות הדור מתוך האנושות.

נקיון. בדרודן, עיר ממלכת זכסן, נגזרה גזרה על הגלכים, לשמור מאד את הנקיין בגזוז וגלוח. בכל בקר עליהם לטהר את כליהם, מספרים, מספרים ותערים במי זאדא או אמאניאק חמים. לפני כל גלוח וגזוז עליהם לטהר את כליהם בקארבאל. אנשים מנוגעים במחלות מתדבקות אסור להם לשמש. העובר על הגזרה יענש בקנס או במאסר. גזרות כאלה ראויות לגזור בכל עיר ועיר ובמיוחד על הגלכים בערי היהודים, שאינם נוהרים בכל בטהרה.

הנסיכים הגדולים. עשרים גברים הם בני משפחת הקיסר הרוסי. כלם נבדו פטר השלישי, בן בתו של פטר הגדול, שנשא לפרינץ אשכנזי מהאלשטיין. המה איפא אשכנזים, רבים מהם אינם נושאים נשים, כי "אוהבי חרות" הם ואינם רוצים לתת צוארם בעול. כלם יחיו חיי ענג, תרים כל הימים אחרי עיניהם ולבם. ולמרות תאריהם הגדולים והנוראים ומשרותיהם המטילות אימה, המה כלם הולכי במל בלתי מלומדים ורודפי בצע. פאול אלכסנדרוביטש, אחי סרגאי ההרוג, בקש לתקן דרכיו ותחת להחזיק פילגשים רבים לקח לו אחת מהן לאשה כדת ויגרש את ינותרות. על זאת גרשוהו מכל גבול רוסיא. ועתה אחרי שנהרג אחיו נרצה עווננו והוא שב לארץ אבותיו. והמה כופים את הצאר למשול על פי רוחם על מאה ושלישים מיליון בני אדם.

אותות ומופתים. כבר הודענו בגליון הקודם על אדות תנועת התשובה לעבודת אלקים ולאמונה. שקמה בין הנוצרים באנגליא. עתה מודיעים העתונים משם כי במדינת ווילס באנגליא קמה אשה נביאה המראה אותות ומופתים. ההמון מכטיח, כי על השמים מעל גג הכמה הנוצרית, שעל ההר בעיר איגריין. נראה נגה בהיר מאד, באור אלקטרי. אשת אכר מעוררת את העם לתשובה ולתפסה. היא מזמרה לפנייה ומטיפה מוסר ויראת שמים ומתפללת שם בכמה. בלכתה מאיר אור גדול מעל ראשה ובתהפלה בכמה נראה מעל הכמה בשמים נגה אש מאיר למרחוק. מערכת העתון "דעל מעל" שלחה את סופרה, לחקור ולדרוש ויגד, כי הוא ראה את האור מעל הגג. אבל הוא נוטה לבאר את הדבר בדרך הטבע. באורו רחוק יותר מן השכל מהמראה עצמו.

לשכת עבודת האדמה לכל העמים. בעצת המניסטר היהודי ל. לוצאמי קבל מלך איטליא על עצמו, לבנות לשכה בעיר ממלכתו רומא, לתקן עבודת האדמה לכל העמים. עבודת האדמה ירדה בזמננו ממעלתה שהיתה לה בימי קדם ובכל עבודות בני האדם ומשלח ידיהם ממעיטה עבודת האדמה להביא פרי ישובה לה. רוב בני האדם עוים עוסקים גם היום בעבודת האדמה ורובם יעמלו לריק, כי קללה בעבודה הזאת מפני הנזקים הרבים הכרוכים בעקב העבודה הזאת, שאין כיכלת יחיד ואף לא כיכלת מלכות גדולה לתקנם או להשמר מפניהם. ובכל זאת ישנן תקנות טובות, תחבולות, פרי המדעים והחקירות

מצאו חן בעיני הגבאי ויכירוהו למנגן טוב — ויהי לשוחט עופות, ואין אף אחד שישאלהו: איפה למדת מלאכת השו"ב? איה הנה תעודותיך? — גם שוחטי בהמות יעמדו בכורסם ברושות עצמם ואין משגיח עליהם ועל מעשיהם, מלאכת השחיטה בכורסם הוא כשאר המלאכות, אשר כל איש ידרוש אחריהן כאשר ימצאן. ישנם בכורסם איזה שוחטים מובהקים, שיש להם גם כהכי תעודה, המעידים על כשרונם והם דרכם, אבל השוחטים האלה הנם גם מכחים, מוכרי בשר באמלז בעד היראים והחרדים מבוקרםט ובכבור זה יגרמו ליהודים בפעם בפעם לאכול בשר נבלה. בראות הרב הגאון ר' אייזיק מויביש את העוובה בעיר לפני איוו שנים, השתדל בכל כחו לחבר לאגודה אחת את כל השוחטים והמכחים בעיר והוא קבל עליו להשגיח עליהם ולהרים מבשול. ויאסף הרב הגאון את כל המכחים, כמאה ועשרים במספר, ויבחר מהם רק שמונים, אשר בחזקת כשרים הם, וגם את השוחטים בעשרים וארבעה במספר, ויבחר מהם רק ארבעה עשר, שיש להם כהכי תעודה מרבני מאלדאווא וגליציא ובחזקת בשרים הם, ואת הנותרים מן המכחים והשוחטים "העכיר", לכל ישחמו ולכל ימכרו בשר עור. ותנאי התנה עם האגודה לשלם שלשים פרו. לכל מכח ועשרים פרו. לכל שו"ב לשבוע. והרב בעצמו הלך בכל ערב רכית המכחים, להשגיח על השחיטה והבדיקה ויחתם בחותמו את כל הבשר הבשר, בבקר בבקר נסע אל כל החנונים, מוכדי הבשר, להשגיח אם הבשר הנמצא בחנות חתום בחותמו. גם השגיח על המכחים כי ינקרו את הבשר, דבר שלא ראו בכורסםט זה דבות בשנים. — אבל בכל דבר טוב ומועיל בכורסםט, אשר יאריך ימים על פי רוב כקיקיון של יונה, כן היה גם הדבר הזה. פתאום התלקח ריב בין השוחטים והקצבים משני הצדדים וילכו הקצבים אשר העבירים הרב אל בית המטבחים ויקחו להם בשר מרפה למכור באמלז בתור בשר בשר. בראות הרב הדבר הרע הזה, קרא לאספה את כל השוחטים, ויצום, לכלתי לבת עור לבית המטבחים עד אשר יעשו המכחים שלום ביניהם ויעשו כן, אבל חמשה שוחטים-מכחים מחסידי ביהוש לא הקשיבו לדברי הרב וילכו לבית המטבחים וישחמו איש איש בשתי כהמות לחנוניהם. ובראות המכחים מוכרי הבשר, כי שאר השוחטים לא באו ואלה לא ישחמו רק הנחוץ להם, ויקחו כל המכחים בשר נבלה וימכרו בחנוניהם בתור בשר בשר, כי אמרו: השוחטים היראים שחמו להם ולנו. וכן יאכלו אחינו בכורסםט מאז ועד היום כשר נבלה והרב מויביש לא יבול עוד לעשות מאומה.

מסדרי קדושין ישנם בכורסםט בכוכבי השמים לרוב, וכל אלה לא רבנים ולא דינים המה, כי אם כל קשה-יום אשר לא יוכל למצוא פרנסתו ממסחר או ממלאכה והיה למסדר-קדושין. ע"י מסדרי קדושין האלה יבואו קלקולים רבים, כי לפעמים יסדרו קדושין ברחוב זה לאיש, אשר לו אשה ברחוב אחר. ומעשה בהרב ש... שסדר גמ לאיש אחד בעד איוו פראנק מבלי דעת את האשה כלל. פלאים ירדו אחינו בכורסםט ומצבם פרוע, נורא ואיום.

לוי סג"ל.

(שהיה מורה עברי בבתי-הספר בכורסםט)

מאור אלקטרי בקראקא. ביום 17 לחיי חנוני ראשי העיר קראקא את בית מרכז המאור האלקטרי. מעתה יהיה בקראקא מלבד מאור הגאז גם מאור עלקטרי וכל בתי הצבור יהיו מוארים בזה האחרון.

עזיבת רומא. תנועת "לאז פאן ראס" נצחה נצחון גדול בימים האלה. ששים סטודנטים קתולים המירו דתם יחדיו בדת הפרוטסטנטית. כזאת בקשו להבעים את ראש האוניוורסיטה שינדלר הדבק בדתו, יען איננו פנאי בלאומות כמותם. כן מצב הדת היום בארצות שנשארו אחורנית בקולטורה באוסטריא. פה הדת כאופן חמישי לעגלה. שעל כל מקרה קל הערך מסירים אותו. ואולם בארצות הנאורות באמת, באנגליא, אשכנז, הולנד ואמריקה, כבר שכה הדת לכבודה הראשון, שם לא יעזב איש את דתו ברצותו להבעים את מורו.

מלחמה בשחפת. בכל הארצות יעשו עתה מלחמה במחלת השחפת, זה המלאך המשחית, המשמיד נפשות אדם יותר מכל המלחמות ומכל המגפות. גם בגליציא התעורר עתה חבל אנשים פולנים מלומדים,

ברגשי ידידות ויקר אביע ברכת מו"ט לרעי
מר דוד אליהו בעק לארוסיו עם בת ר' דוד
קרייזווירטה מיאסלא.
ברגשי אהבה אביע בזה הודתי למל"ג מר צבי
אייכמאן ולידיו מר פישל קליינגרוב, שברבני
ב"המצפה" לארוס.

מעמק לבי אני מביע כרבותי ברכת מו"ט להג'
הנכבד מו"ה מרדכי גראס מדאמבראווא לחתונה בנו
מר ישראל יוסף עב"ג מרת עטע בת הג' מו"ה ליבוש
ראזענטהאל מטארנוב. זלמן סאנפעטער.

מקרב ולב עמוק אברך את הג' מו"ה זלמן
סאלפעטער מואבנא לארוסיו בתו מרת פייגל רחל
עב"ג מר דוב בעריש ציממלעס.

יופא לאפאליאנסקי.

מעמק לבי אביע ברכת מו"ט לידיו מר דוב
בעריש ציממלעס כ"ץ לארוסיו עם מרת פייגל רחל
בת מר זלמן סאלפעטער מואבנא.

יוסף ווייס מוועליטשקא.

הננו מברכים את מחו"ה יעקב קורצמאן
מרישא לחתונה בנו ה' קלמן עם מרת שרה לוי פא ה'ן
ומחור המ"ג אנו נוהנים כהר לקה"ל.

ברוך שמעונבערג ורעיהו.

מעמק לבי אביע ברכת מו"ט לידיו ורעי מר
אלי' בעק לארוסיו עם בת ר' דוד קרייזווירטה
מיאסלא. ועליג ווייס.

הנני מברך את מר אברהם אורבאך במז"ט
לחתנתו ולכבודו אני נותן 60 הלר לקה"ל.

אשר בהנא שפירא.

אברך את רעי החביב מר משה בלומענקראנץ
במז"ט להארסו עם בת מר קלמן זיסאפעל מגלאנוב.
אלי' בראנד.

בעריש: מעולם לא זכיתי להבין פירוש המאמר
עני חשבו כמתי. אולי עמית כהדבר, למדני, וואלוויש
נא נתקשתי בדבר מעולם, עד שראיתי מעשה, ונוכחתי
הלכה. עני אחד בא לכיתי והנהתיו לכדו וכשוכי לא מצאתי
ושעוני, שהיה מונח על שלחני, נעלם. מכאן למדתי, שכמו
שאין מניחים מת לכדו כן אין מניחים עני לכדו.

ארגז מכתבים.

דא"א: דרשות אין מקומן כעתון. - י"ח שו"ב:
כניל. - ח"פ ביאב: חלילה! בשדוכים אין לבקש "מציאות" -
חא"ב ל': המצב שתארת שיהיה הוא בכל ערי גליצא ואין כל
חדש. - פרם מספר החיים: אינו מוכשר. - "שאלות
ותשובות": לא. - משיצקי: מסיון עד שבט ד' בתרים.
בעד עתון משלמים מראש. - מו"פ: וכוהים עם החצופים
לא נדפס בשום אופן. - הירשהארן: 39. Wien IX/1 Bergg
שאנער Wiżnitz (בוקאווינא). - לאזארוס: ע"ק אינו עוד.
למוריעים ע"ד נפטרים: אלו הרפסנו מכתבים ע"ד כל
הנפטרים וזחשוכים לא נשאר מקום בגליון לשום ענין אחר.
הרוצה דוקא לבדד נפטר באופן זה, עליו לשלם. - שולחי
מרקאות במקום כסף: יואילו נא לשלוח רק מארקאות קטנות
בנות חמשה הלר.

דוד אלי' בעק
מאורשים
מארנוב.
אסתר קרייזווירטה
יאסלא.

מקרב ולב עמוק אברך את ידידי מר נפתלי
בראנדעס מקאלאמעא לארוסיו עם ש"ב מרת פעפי
בת דודי מר יוסף פענסטער מואלישטשיק.
אביגדור נוסברויך.

האנטיסמיטי, שנגלה בבחירות האחרונות, נבחרו גם הפעם
21 יהודים למועצות הממלכה. בבודפשט נבחר האנטיסמיט
באלאני בעזרת היהודים ובהשתדלותם. זה לא בכיר
שבח האנטיסמיט הזה את האינווויזיא הספרדית. אין
שונאי ישראל באונגריא יותר מן היהודים הנאורים עצמם,
המחבלים תחבולות למחות שם ישראל. אבל נבערים המה
מדעת ולא ידעו, כי בהחזיקם ידי אנטיסמיטים יעוררו
בזה רק את ידיעת עצמם של היהודים ויניחו יסוד
לציונות. המה יהשבו רעה ואלקים יהפך מחשבתם לטובה.
גולים יהודים. בשבוע שעבר נסעו חמש מאות
יהודים מרוסא דרך ליבאו לאמריקה. בהם גם טף ונשיים.
בהרש דצמבר האחרון לכדו באו לחוף ניו-יורק 10,776.
מושבות האשכנזים בא"י. בידוע התחילו
האשכנזים הנוצרים כבר שנים רבות לפני היהודים ליסד
מושבות בארץ ישראל וביחוד נודעה מושבתם שרון
אצל עבו. בימים האלה נאם הפרופסור הציוני ווארבורג
באספה חברת המזרח הנוצרית ויזכיר, כי אין האשכנזים
מסוגלים לרתייב בא"י, כי בלם ימותו בלא עתם, בעוד
שהיהודים יתאקלמו שם ויחיו חיים ארוכים. לעמית זה
תביא הקולוניזאציה היהודית טובה לאשכנזים, כי היהודים
יכניסו שמה את שפת אשכנז ותרבות האשכנזים וסחורה
אשכנזית, ועל ידם יגדל יחס האשכנזים והשפעתם
בארצות המזרח באלו היו לאשכנזים עצמם מושבות שם.
לבן טיב לאשכנז לעזור את היהודים להשיג את ארץ
אבותיהם. כי אין האשכנזים מבשרים לשוב א"י מוביחה
העובדה, כי עד היום אין ביד האשכנזים רק 2,300 הקמר
אדמה וביר היהודים 45,000 הקמר.

גימנאזיום עברי.

זו יקשיצו התלמידים לקח טוץ צוקרל, ש"ס ופוסקים ציחד עם
כל התלמידים, אשר ילמדו בגימנאזיות אשר להמונשלה ויחונכו צדתנו
ולאונותנו הקדושה הנוקרה לנו. וצקוף השנה יקצלו העודות, אשר ישוו
צערין לכל דבר להעודות הגימנאזיות אשר להמונשלה. למוכלים כשרים
צולז ולחשגיה נעולה ידלג הרצ ראש ציה"ס. גם פולנית ילמדו שס.
התלמידים שליכס צקליים צשפת אשכנז מוכרחים להכנס פה למוחלקת-
ההכנה (פרוגימנאזיום) ששה חדשים קודם התהלת שנת הלימוד וסס
יכולים להתקבל לי וסס תעודה מצ"ס.

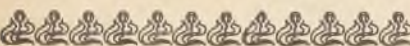
הלודוס: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mährén)

אינע הערצענסזאכע!

פערלאנגט אין אללען מראפיקען נור
ח. ל. שפיטליס

ציגארעטטענהילזען אויס קראקוי.

אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער
פינדען דא איהר בראט, וואביי די קווא-
ליטאט, זאוי די אויספיהרונג קיינעם-
וועגס אנדערען נאכשטעהען.
זוכט דאך נישט בלאס דעם פאראורטיילס
וועגען יוסט פרעמדע אדער אויסלאנדישע
פאבריקאטע, וועלכע ביי דערעלבען
קוואליטאט שיערער קאסטען.

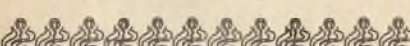

בשורת ספר חדש!

ס' תו חיים

זה ספר תולדות (חיד"א) האדם הגדול
בענקים, מלאים זיו ונוגה מפיקים, הן
הן תולדותיו, הן הן גבורותיו מרן חיים
יוסף דוד אולאי זצ"ל זה בא בקורתו,
חבוריו וספרתו, מעשיו וצדקתו, מיום
לידתו עד עת פקודתו, הבניה וגם חקרה
ה"ר מנחם מאנדל קרענגיל מקראקא,
בהמ"ס "שם הגדולים השלם". מחירו רק
חצי כתר. על האדריסה:

Emanuel Krengel, Krakau.

Aron Geller

Baumwolle-Garn-Fabrik
Bohorodezany (Galizien)

ליעפערט צו בילליגסטען פרייזען זעהר
פינע אונד ווייכע

בוימוואלגארנע

פערשיעדענע סארטען, וועלכע בעזאנדערס
פיר שטריקמאשינען זעהר געאייגנעט זינד.
ביטטע אום פראבעבעשטעללונג.

PAPRIKA UNG.

Szegediner I-a Rosenpaprika süßs, ga-
rantiert echt, anerkannt vorzügliche
Qualität. Eigene Fäschung per Kg. um
5 Kronen. Versand unter Nachnahme
von 1 Kg. aufw. franko. Garantie Zurück-
nahme der Nichtkonvenierenden.
Landesproducten Versandt-Geschäft --
Haupt A. Rudolf. Budapest, VII., Ovodag 22. K.

Saul Rafael Landau

Juvelier

KRAKAU Stradom 13.

עמפפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאגער
פאן עכטען שווייצער גאלד אונד זילבער
אוהרען, גאלד קעטטען, נאלד אונד זילבער
עם יובעלען וואארען. צו דען בילליגסטען
פרייזען. דעעלסטע בערעניונג.

אהנע האנדורעני.

מאכע היעמיט בעקאנט, דאסס איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכוואארעזפאבריק

איננעריבעטע האבע, מיטעלסט דאמפפבעטריע, מיט דער נייעסט מאדערנסטען
מאשינען, ערצייע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען
& קרענוויטסעל אזוי, פערזעהען מיט הכשר של הבוד"צ דפה ומכמה גאוי
זמננו, מיט שטוינענדר, נאכשטעהענדען בילליגען פרייזען.
אויף וואונש ווערדען ביא דער ערסטען בעשטעלונג אויך הבשר ביינעפאקט.

פרייזען אב פשעמישל געגען נאכנאהמע, ביא אכנאהמע פאן
מינדעסטענס 5 קילא.

פער 1 קילא		פער 1 קילא	
K. H.	פער 1 קילא	K. H.	פער 1 קילא
2 80	בראטען אדער ראסבעקע	1 80	פאלנישע וואורסט
2 80	פשעמישלער וועסט	2 —	פשעמישלער
2 70	פאללער	2 40	סאלאמי I פינסט
3 20	גאנץ וואורסט	2 40	סאלאמי II אונגארישע
2 40	פאפריקא שפעק		קראקויער גראב געהאקטע
3 60	צונגען געזעלכט ראה	2 40	שינקען סאלאמי
4 —	צונגען פערטיגע	2 60	שפעק וואורסט
2 —	לעבער וואורסט	2 50	ווינער וועראנעזער
7 —	רויך וויירסטעל	2 40	פאריזער וועראנעזער
15 —	ראאבער וויירסטעל	2 20	האוואנע וואורסטע
7 —	קרענווטל	2 80	צונגען וואורסט
15 —	פראנקפורטער	2 40	ברוסט ראה געזעלכט
16 —	סערפילאר	2 80	ברוסט פערטיג
18 —	דעברעצינער		געוויקעלטעס פלייש
9 —	טארנאפאלער	2 80	(שינקען געפרעסט)

פערפאקונג ביא פאסטענדונגען 12 העללער, ביא באהנענדונגען 24 העללער.
ביא גרעסערען באהנענדונגען פראנקא נאהן עט אויך פראצענטע געוועהרט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

SINA PELZ, KRAKAU

Gegründet 1873. Oesterreich.

איך ליעפערע ציאניסטען-אוהרען אנקער רעמאנטאר,
גענויא רעגולירט, מיט מנג-דור אבייבען א 3.25 פל; ציאניסטען-
קעטטע מיט כילד הערצלם פיינסטע אויספיהרונג א 60 קר;
ציאניסטען קראואט-נאדעלן פיינסטע ארבייט א 15 קר;
גראסטעס פאבריקס-לאגער פאן אוהרען, גאלד, זילבער עט כינא-
זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנדערע בעדאדפס-ארטיקעל מיט שטוי-
נענד בילליגען פרייזען. עקספארט נאך איבעראלל. אויף פערלאנגען
שיקע איך איללוסטרירטע פרייז-קוראנע מיט צירקא 2000 איללוסטראציאנען
חנם אין בסף.

למדו עברית

מורה שפת עבר וספרותה הנני, ובמשך שלשים שנות עבודתי קניתי לי נסיונות רבים ועשירים במקצוע זה האבות החפצים בהשתלמות בניהם, יתנום על ידי ואמלא חפצם עזהו"מ. נערים בעלי כשרון יוכלו ללמוד אצלי גם דקדוק לשון ארמית' דקדוק לשון התלמוד, דברי ימי ישראל ועוד. גם אלמד מרחוק השפה ודקדוקה ע"י מכתבים. עפ"י מתודה קלה וחדשה

משה יוסף הלמן.

M. J. Heilmann, Podgórze,
Józefinska 24.

ערישטע לעמבערגער
בשר דאמפף ועלכוואארען פאבריק

פאסט עט קאמפ.

לעמבערג גאזאואאנסטע נומער 10.

קארל-לודוויגסטר. 41
הויפט-שוללען
אין לעמבערג
באימוף 18
מאזשניצא 20

איינציג דאשטענערע בשרה ועלכוואארען פאבריק, וועלכע אינער אויפזיכט איז מיט בשר מהרב הגאון הגדול רשכ"ת מיהרר יצחק שמעלקעס האב"ר מק"ק לבוש שטעהט. ערציגט דיא שניטשע אלאמי עט פערשידענע דענע ועלכוואארען צי ביליגען פרייען

Markus Horner

Krakau, Józefsg. 3.

גראסמאדלער פאן בוטשער.
ברידוע עט שוויצער שאפקעט

בין דער ערשטער, דער זייט 10 יאהרען היער דאס קאנסוספערשט איינציג פיהרט האבע, בין מיט דיעזעס ארטיקל קאנקורענצעהיג נענען אללע פאבריקען, פערזעהן בהכשר נאווי זמננו גם על הג חפס. פערקויפער פאן 5 ק"ג אויפוערשט, פראביערט נור איינמאל אונד איבערציגט אייך פאן מיינעס רעעלען געשעפט אינד ווערעט איהר דאן זיכער נור צו מיר דאס פערטרויען האבען

יודישע צייטפראגען.

אונזער דיעזעס טיטעל ערשיינט אין אונזערעס פערלאנע איינע סעריע פאן בראשורען, דיא ברענגערע יודישע צייטפראגען בעהאנדעלט.

נומר 1 זאעבען ערשינען!

"אונזער פראגראם"

פאן אינז. מ. אוסטישקין.

דיא בראשורע בעהאנדעלט אין אקטי-עללעס טעמא, וועלכעס יעדען ציאניסטען בעזאנדערס אינטערעסירען מוסס. פרייו איינעס עקזעמפ. 40 העל, פארמא 10 ה. 1000 עקזעמפלארע 30 קראנען.

פערזאנד נענען פאראיינענדיגט דעם בע"טראנעס אדער נאכאנאמע.

Verlag »Zion« (Samuel Insicht)
Wien II/3 Untere Augartenstr 9

Wyd.: Naftali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

דער שטאלץ יערער הויפודי
אין איין נומער קאמפ.

קאמפריינערס

קנייפ-מאלצקאפער

זאללעט ביי בעריימונג דעם
מעגליכען קאפער-געטרענ-
פעס אין קיינעם הויזחאלטע
מער פעהלע.

מאן פערלאנגט נור אריינגאל-
מאקעטע מיט דעם נאמען קאמפ-
ריינער אונד קויפער נייע וואס
אמפען צוגעוואגען ווירר.

Rzeczywiście najlepszym ze wszystkich dotychczas do prania bieliznylniane i bawełnianej używanych środków jak mydło, soda, proszek etc. jest Schicht'a nowo wynaleziony

Ekstrakt do prania i namaczania
Marka

„Pochwała gospodyń“

Zalety:

1. Skróca do połowy czas potrzebny do prania.
2. Zmniejsza robotę do czwartej części.
3. Używanie sody staje się zbytecznem.
4. Bielizna jest czystsza.
5. Jest dla rąk jakoteż dla bielizny zupełnie nieszkodliwy zaco ręczy podpisana firma.
6. Jest tańszy przez swą nadzwyczajną wydajność od wszystkich innych środków do prania.

Po jednej próbie okazuje się powyższy ekstrakt dla każdej gospodyni i praczki niezbędnym.

Wszędzie do nabycia.

ניי איינגעריכטעטע קראמער

בשרה דאמפףועלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנעסען מאשינט, ערציגט שענע, פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקע, קרענוירסמל א. ז. וו. פערזעהן וואס הכשר של הרב הגאון דפה שליט"א, עמפעהלט צו ביליגסטען פרייען. אויף פערלאנגען ווירר פרייזקוראנטע עט-הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampselchwarenfabrik
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

קאנצערט-גראממאפאן אונד פאנאגראם.

רייזענע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען אונד וואלצען נור אין אונזערע צייכענעטעס ספעציאלהייט צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-מאפאן, מיט 5 פלאטען גראמט, נור 40 פל 5 ארציגליכער פאנאגראם, מיט 5 וואלצען גראמט, נור 8.90 פל. פרייזקוראנטע גראמט אינד פראגא. ערשטעס ספעציאלהייט פאן עכטען גראממא-פאנען אונד פאנאגראפאן ען גראם עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau.
(in Krakau: Grodgsasse 71).

יין משמר לפסח יין משמר מנסך

נאראטירט עכט נאטורליינע

CH. W. BITTMANN

Weingrosshandlung

Czernowitz, Rathhausstr. Nr. 18.

עמפעהלע מיינען וויינגראססלאגער פאן עכט נאטור רומענישע וויינע, וויא אייך אונגארישע מעדיצינאל-וויינע צו זעהר ביליגען פרייע.

בעכטענעמערט אונד, דאס איך מיינע וויינע פאן דען בעסטען טרייבען-סארטען פערזענליך אין דער וויינלעזע פרעסע, איך קאן דאדורך פיר דע עכט הייט דעוועלבען גאראנטירען.

אונד צאהלרייכע אויפגעגען ביטשעט

היים זאב ביטשמאן

טשערנאוויץ, ראטההויזשטראסע נר 18.

מורה עברית יבקש

בתור מורה ומנהל (דירעקטאר) לתלמוד תורה כללית של עדהננו התעוררת הדרושות הנה: א) ידיעת שפת עבר, הנ"ך תלמיד וספרות העברית הישנה והחדשה; ב) כי שמש בתור מורה בבית ספר עברי ויפיק רצון; ג) תעודת ישר. היתרון לאלה אשר קנו להם נסיון בהוראת עברית בעברית. — משכורת המנדל היא 2000 כתר לשנה. — איש אשר מראו לו חמישים שנה לא יקבל. — המנהל יוכל להרוויח פה מהוראות שעה סכים הנון. — על החפצים במשרה הזאת עליהם להודיע זאת עד ר"ח ניסן ש"ו לא יאוחר.

הכתבת:

Cultusvorstand Rohatyn (Galizien)

בעקאנטמאכונג.

איך מאכע היערמיט בעקאנט, דאס הערר Nathan Wolf in Stryi דער איינציג פערטערעטער מיינער זייט 82 יאהרען בע-שטעהענדע אונד בעפארצונטע ועלכוואארען-פאבריק איז. איך האב דעמזעלבען דען אללייניגען פערקויפ מיינער ועלכוואארען אין סטריא איבערגעבען. ווער מיט זיינעס מאנען פארזיכטיג אומגעהט אונד רעפלעק-טירט אויף מיינע וואארע, קאנן דיעזעלבע נור ביי הערר נתן וואלף בעקאממען. ער בעקאממט פאן מיר צוויימאל טעגליך פרישע קרענוירשטעל. ביטשע דאהער איז צאהלרייך צו בעזוכען.

Hirsch Groner's Sohn

(B. Groner) Krakau.

נאד דעם בראנד אין
דער שווייץ

פערקויפער איך איינע עכטע זילבער-אונד אונד 4.50 פל עבענזא איינע לאנגע זילבער-קעטטע אונד 1.25 פל נאכאנאמע, זאלאנגע פאר-ראטה דייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgsasse 60

Uhrmacher & Juwelier

אויף פערלאנגען זענדע פרייזקוראנטע גראמט 8 פראגא.

עפירעפסי

לחיי-הנפילה ר"ל לשבץ (קראמפף) ומחלות עצבים אחרות ירשו ספר מיוחד לזה ויקבלו בחנם פראגא ע"י

Privil. Schwanen-Apotheke
Frankfurt a. M.